



שירות הביטחון הכללי

פורטל הטרור

סקירה בנושא חמא"ס – התעצמות ובניין הכוח

חמא"ס – התעצמות ובניין הכוח

(עדכני ל-30 נובמבר 08)

מאז השתלטות חמא"ס על הרצועה (16 יוני 2007) ניכר כי לצד חתירתה לבסס את שלטונה ברצועה מיקדה התנועה את מאמציה בפעולות להעצמת כוחה הצבאי, ובפועל חל גידול משמעותי ברמת הטרור נגד ישראל שמוצאו ברצועה.

הקמת "צבא חמא"ס"

חופש הפעולה המוחלט לו זכתה חמא"ס בעקבות השתלטותה על הרצועה נוצל בידיה לביסוס עצמה כגורם ריבוני "סמי מדינתי", בין היתר, על ידי הקמת מערכת ביטחון חדשה, בה שולבו פעילי הזרוע הצבאית שלה. מערכת זו שודרגה מרמה של מנגנוני ביטחון אזרחיים לכדי מסגרת צבאית מסודרת, המחולקת היררכית במבנה צבאי טיפוסי (חטיבות, גדודים, פלוגות ומחלקות). הוקמו יחידות ייעודיות, כגון "משמר החופים", והתקיימו שגרת אימונים והכשרות בתחומי הלחימה השונים (כולל אימון מתקדם ללוחם, הסתערות וכיבוש מוצב, ירי צליפה וכד'), ומשימות "ביטחון שוטף".

נוכח הקמת המסגרות הצבאיות שידרגה חמא"ס גם את יכולותיה בתחום איסוף המודיעין וההתחקות אחר פעילות צה"ל בעוטף הרצועה. המידע שנאסף שימש להכוונת ירי ולביצוע פיגועים (צליפה, הפעלת מטענים ופיגועי הסתננות וחדירה), וגרם לאבדות בצד הישראלי. יש לזכור, עוד, כי בעקבות ההשתלטות על הרצועה נפלו לידי חמא"ס אמל"ח, ציוד ומכשור שהיה בידי המנגנונים (כולל ציוד האזנה וקשר), והדבר שימש כ"מכפיל כוח" בידי חמא"ס בתחום זה.

הברחות אמל"ח ובניין הכוח

לאחר ההשתלטות על הרצועה, המשימה שהציבה לעצמה חמא"ס היא לשמר את שלטונה שם, ולהרחיבו בעתיד אל כל שטחי "הרשות", קרי – גם ב-איו"ש, כפי שטענו דוברי התנועה ובכיריה, כולל בפומבי ("לא ירחק היום בו חמא"ס תשתלט על 'הגדה' כפי שעשתה ברצועה"). מול ישראל – חותרת חמא"ס לשדרוג מתמיד של יכולותיה

הצבאיות, להתעצמות ולבניין הכוח. זאת, לא רק כדי להתמודד עם כניסה אפשרית של כוחות צה"ל לרצועה, אלא גם לשם שימור האפשרות למימוש ביצוע פיגועי טרור.

למימוש יעדיה חמא"ס מנצלת את העובדה כי התנועה שולטת בלעדית בקו הגבול עם מצרים. וכך, באמצעות מערכת מנהרות שנחפרו במקום או באמצעות פריצת הגבול (כפי אירע בינואר 2008) מנוצל תווך זה: להברחות אמל"ח, בעיקר אמל"ח תיקני איכותי, כגון רקטות "הגראד" שנורו לעבר אשקלון (כ-30 רקטות ברבעון הראשון של 2008); להוצאת פעילים לאימונים ולהכשרות ב-חול, בעיקר בסוריה ובאיראן, ולכניסת מומחי לחימה, מאמנים ו"מהנדסים", וכן לשובם לרצועה של בוגרי הכשרות צבאיות, שסיימו את אימוניהם ב-חול"ל.

עיקר המאמץ להברחות אמל"ח מתמקד בהכנסת אלפי קילוגרמים של חומר נפץ, המשמש לייצור רקטות ומטענים, אמל"ח תיקני, כדוגמת רקטות ה"גראד" ששוגרו לעבר אשקלון (ב-14 מאי פגעה רקטה כזו בקניון באשקלון וגרמה לפציעתם של 30 ישראלים) ולעבר נתיבות, וכן מאות פצצות ומטולי נ"ט (נגד טנקים) המשמשים ללחימה נגד כוחות צה"ל במעטפת הרצועה.

"התעשייה הצבאית"

לצד המאמץ להתעצמות באמצעות הברחות אמל"ח תיקני לרצועה, פועלת חמא"ס גם לפתוח "התעשייה הצבאית" שלה. זאת, בדגש על שדרוג הרקטות מייצור עצמי, במטרה להאריך את טווח המעוף שלהן, לשפר את הדיוק ואת עוצמת הפגיעה ולהגדיל את אורך "חיי המדף" (כדי לאפשר צבירת מלאי גדול).

כיום מצויות בידי חמא"ס רקטות "קסאם" מייצור עצמי לטווחים קצרים (2.5-6 ק"מ) ובינוני (8-9 ק"מ) וכן "קסאם" משופר לטווח ארוך (כ-12-13 ק"מ). במחצית השנייה של 2007 שוגרו לעבר העיר אשקלון רקטות משופרות, שהשיגו טווח זה.

במערך הייצור של חמא"ס חותרים להגדיל את הטווח ל-20-18 ק"מ, ובשאיפה אף מעבר לכך, על מנת להגדיל את האיום הרקטי על דרום הארץ.



שירות הביטחון הכללי

פורטל הטרור

סקירה בנושא חמא"ס – התעצמות ובניין הכוח

מאמץ שדרוג היכולות (כמו גם מאמץ ההברחות להכנסת נשק תיקני לרצועה) אינו פוסח גם על ארגוני הטרור האחרים הפועלים ברצועה. הללו נהנים מ"הרוח הגבית" שמספקת חמא"ס בתמיכתה בהמשך המאבק בישראל, ומהעובדה כי היא אינה מטילה ריסונים עליהם בתחום זה.

הבולט מבין הארגונים הללו הוא ארגון "הג'האד האסלאמי", שהיה בתקופה האחרונה, הארגון המוביל בהיקף הירי הרקטי שביצע לעבר ישראל. הארגון שוקד, אף הוא, על פיתוח יכולותיו בתחום הרקטי, וכך, בפברואר 2008 הצליחה רקטה מייצור עצמי, ששוגרה מדרום הרצועה לכיוון נתיבות להשיג טווח מעוף של כ-18 ק"מ. דוברי "הג'האד האסלאמי", שקיבלו אחריות פומבית לכך, טענו כי טווח המעוף של הרקטה, שהושג בשיגור זה הוא למעלה מ-20 ק"מ.

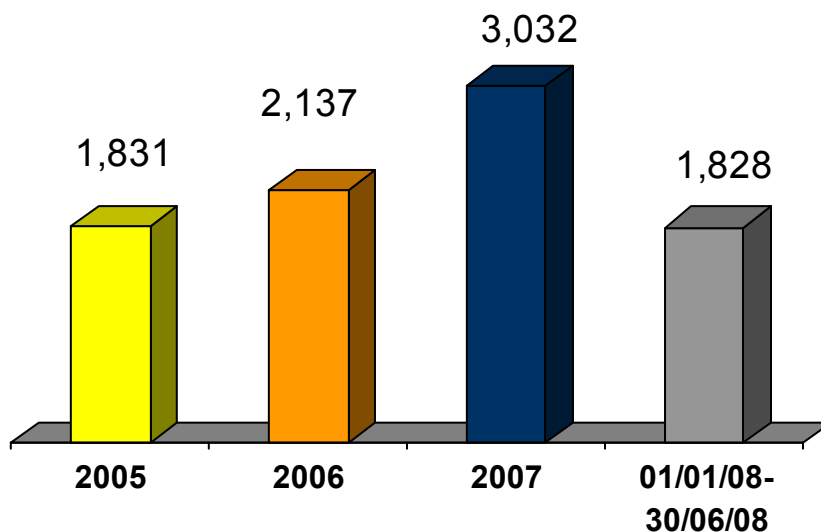
ניתוח נתוני טרור מאז השתלטותה של חמא"ס על הרצועה

ככלל, ניתן לומר כי מאז עליית חמא"ס לשלטון חל גידול במספר הפיגועים מהרצועה, אך גידול זה בולט בעיקר בהשוואה בין התקופה שקדמה להשתלטות חמא"ס על הרצועה ולבין התקופה שלאחריה.

כך, בהשוואה בין מספר הפיגועים שמוצאם ברצועת עזה בשנים 2005-2007 עולה, כי הגידול במספר הפיגועים בין השנים 2005 ל-2006 (השנה בה זכתה חמא"ס בבחירות ל"מועצה המחוקקת") עמד על כ-17 אחוזים (1,831 פיגועים ב-2005 לעומת 2,137 פיגועים בשנת 2006), ואילו בין השנים 2006 ל-2007 עומד הגידול במספר הפיגועים, שמוצאם ברצועה על למעלה מ-41 אחוזים (מ-2,137 פיגועים ב-2006 ל-3,032).

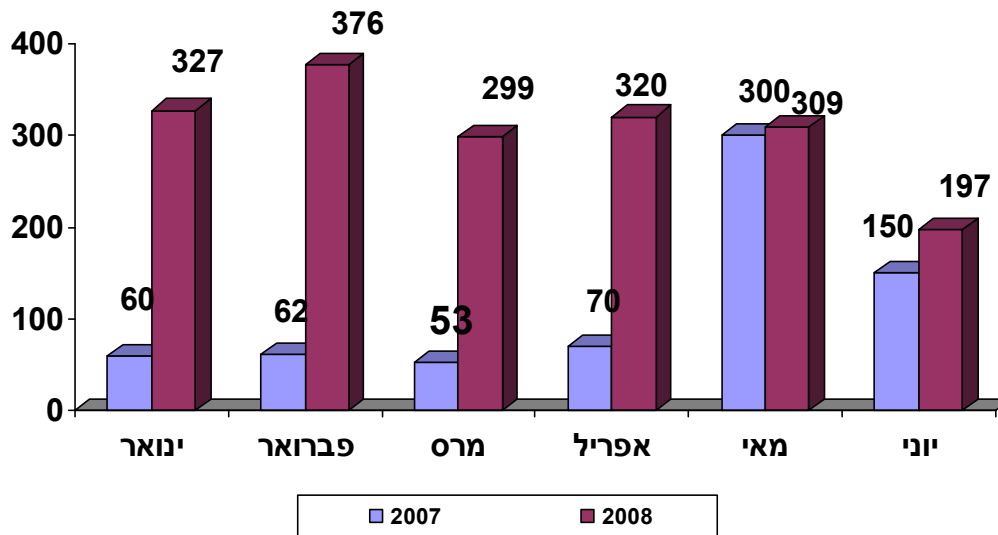
גם בשנת 2008 נשמרת רמה גבוהה של פיגועים מהרצועה. כך, בששת החודשים הראשונים של השנה בוצעו 1828 פיגועים, שהם כ-60 אחוזים מכלל הפיגועים שבוצעו במהלך שנת 2007 כולה. החל מכינון ה"הרגעה" (19 יוני) ירד משמעותית מספר הפיגועים מהרצועה, אך החל מחודש נובמבר חלה עלייה מחודשת במספרם. עד 30 נובמבר בוצעו 2019 פיגועים מהרצועה, שהם 67 אחוזים מכלל הפיגועים ב-2007.

התפלגות הפיגועים מהרצועה בחתך שנתי



בממוצע מדובר על למעלה מ-300 פיגועים לחודש בשנת 2008, בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד – בשליש הראשון של שנת 2007 בוצעו כ-61 פיגועים בממוצע חודשי. סך הכול מדובר בעלייה של למעלה מ-500 אחוזים.

התפלגות פיגועים מהרצועה בהשוואה בשליש הראשון של שנת 2007 ושנת 2008



אם נרד מהרמה השנתית לרמה החודשית ונבחן את הנתונים במהלך שנת 2007 נראה כי קיים הבדל בין רמת הטרור שמוצאו ברצועה בתקופה שלפני השתלטות חמא"ס ולאחריה. כך, במהלך החודשים הראשונים של שנת 2007 ועד לחודש מאי עמד ממוצע הפיגועים החודשי מהרצועה על כ-60 פיגועים לחודש.

בחודש מאי התנהלו ברצועה מספר סבבי אלימות פנים-פלסטיניים שבסופם (באמצע יוני) השתלטה חמא"ס על הרצועה. בתקופה זו גדל באופן ניכר מספר הפיגועים (בעיקר במתווה של ירי רקטות לעבר ישראל (ראו להלן), שבוצעו בעיקר ביוזמת חמא"ס. זאת, כחלק ממסר שביקשו להעביר אנשי הזרוע הצבאית של חמא"ס, על כך שהתנועה לא יתרה על המאבק המזוין בישראל, וכן כטקטיקה שנועדה להסב את תשומת הלב

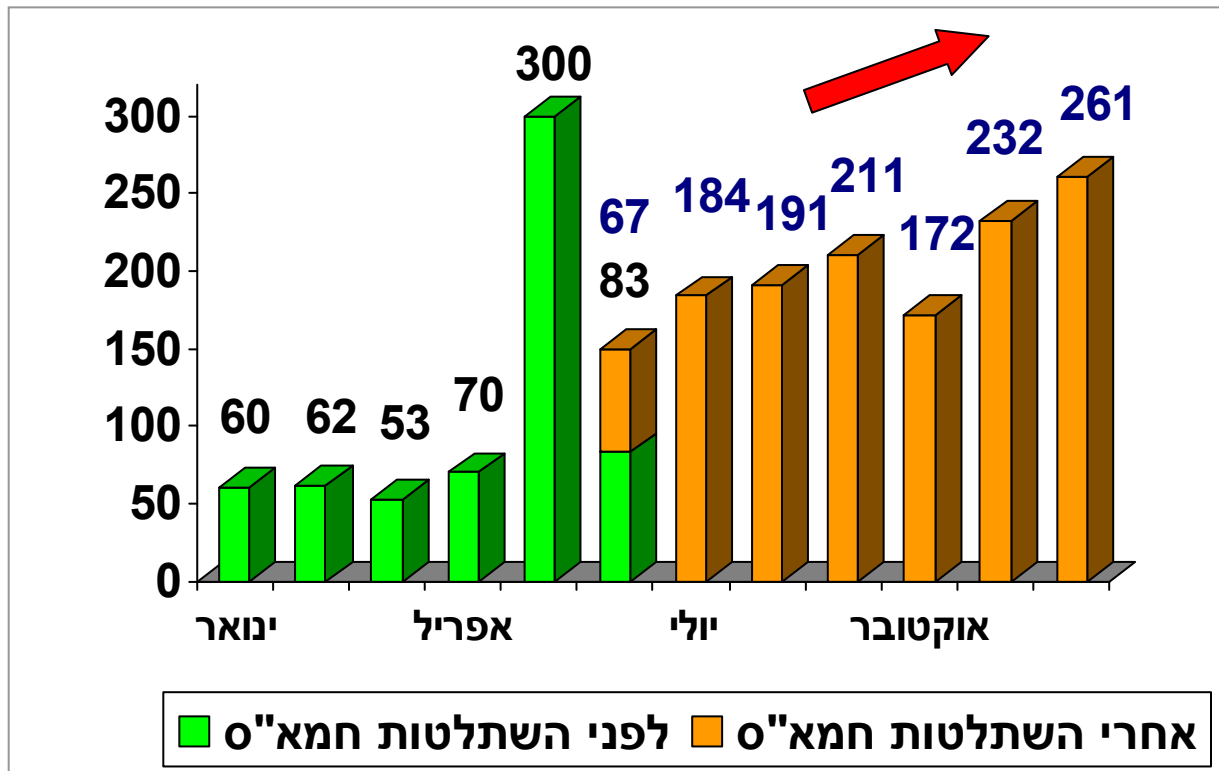
הפנים-פלסטינית מחלקה של חמא"ס בהסלמת העימותים הפנימיים, על ידי התמקדות בהסלמת הטרור נגד ישראל.

במהלך חודש מאי 2007 בוצעו מספר חריג של פיגועים (לאותה תקופה), סך הכול 300 פיגועים. ובחודש יוני – כאמור החודש במחציתו השתלטה חמא"ס על הרצועה – 150 פיגועים.

לאחר השתלטות חמא"ס על הרצועה עמד מספר הפיגועים החודשי על ממוצע של למעלה מ-200 פיגועים לחודש. בקיזז חודש מאי, שכאמור הינו חריג, מדובר בעליה של כ-340 אחוזים במספר הפיגועים שבוצעו מהרצועה.

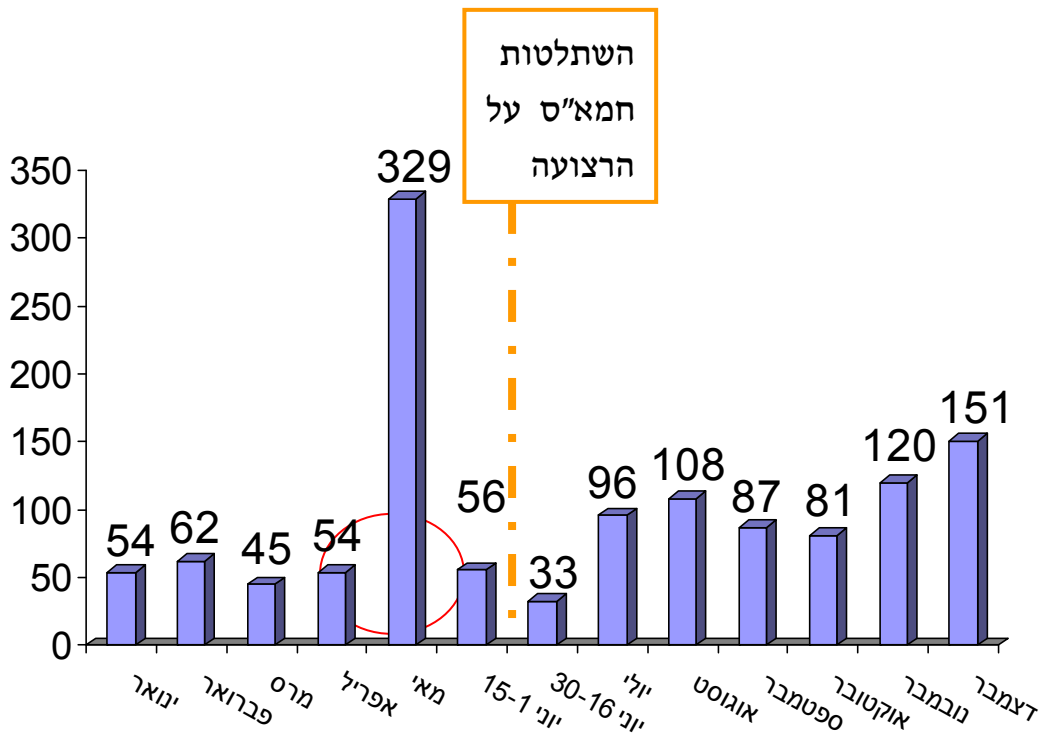
להלן הפירוט בגרף הפיגועים מהרצועה בחתך חודשי:

התפלגות פיגועים מהרצועה במהלך 2007 בחתך חודשי



מתווה הפיגוע הבולט ביותר, ואשר תרם לעלייה המסיבית ברמת הטרור שמוצאו ברצועה הוא ירי תלול מסלול (רקטות ופצצות מרגמה) לעבר ישראל. אם ננתח כל מתווה לגופו, נוכל לראות כי מגמת הגידול בהיקף הטרור לפני ההשתלטות של חמא"ס ולאחריה נשמרת גם בהתפלגות הפיגועים לפי מתווה וסוג פיגוע. להלן הגרפים:

התפלגות שיגורי* רקטות בחתך חודשי ינואר-דצמבר 2007



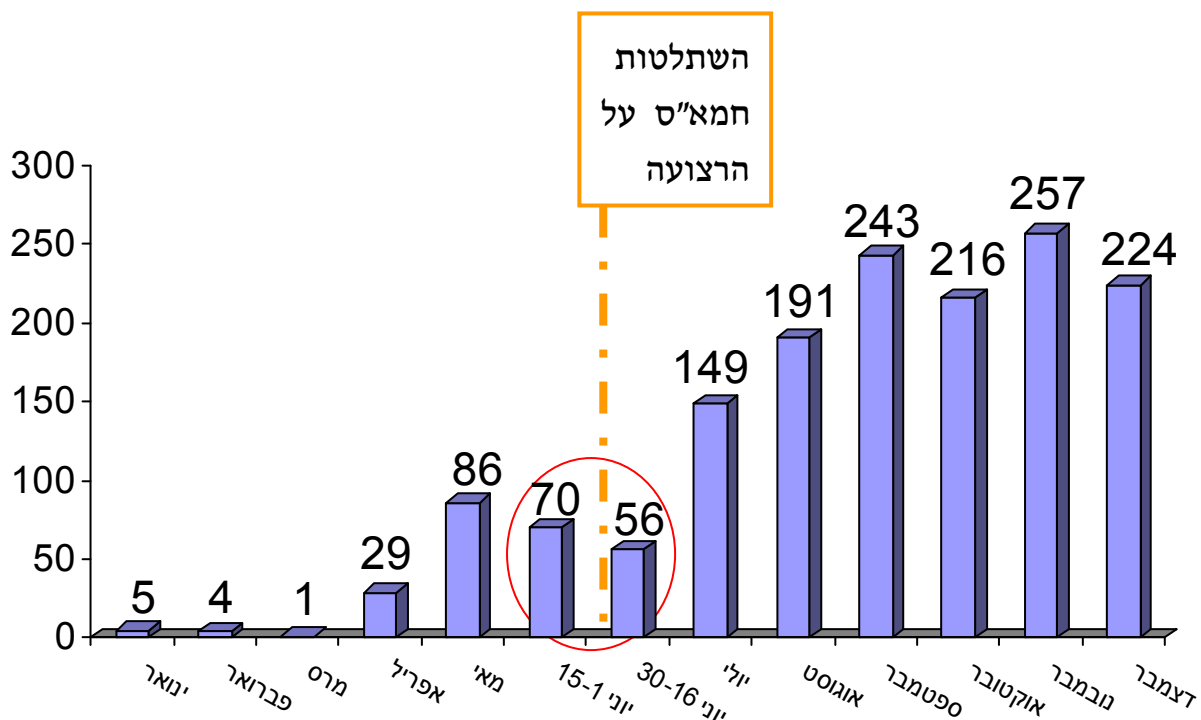
***שיגורי רקטות – לתשומת לב כי מדובר במספר שיגורים, ולא במספר הפיגועים. בכל פיגוע של ירי רקטות או פצצות מרגמה יכולים להיות מספר שיגורים. לדוגמה – בפיגוע אחד שוגרו 7 רקטות: פיגוע אחד = 7 שיגורים.**

בתחילת שנת 2007 ועד להשתלטות חמא"ס על הרצועה – בקיזז חודש מאי, במהלכו שוגרו 329 רקטות לעבר ישראל – עמד ממוצע השיגורים החודשי על כ-54 שיגורים לחודש. בעקבות השתלטות חמא"ס על הרצועה חלה עלייה של כ-200 אחוזים במספר השיגורים החודשי, בממוצע כ-107 שיגורים לחודש.

מגמת העלייה בהיקף הפיגועים בולטת אף יותר אם נבחן את התפלגות ירי פצצות המרגמה. בעקבות השתלטות חמא"ס על הרצועה עומד הממוצע החודשי על למעלה מ-200 שיגורי רקטות לחודש, וכ-235 שיגורים לחודש בשליש האחרון של שנת 2007. זאת, לעומת מספר בודד של שיגורים ברבעון הראשון של השנה (1-5 שיגורים לחודש) וממוצע של כ-62 שיגורים לחודש במהלך הרבעון השני של השנה, ועד להשתלטות חמא"ס על הרצועה (אפריל, מאי ומחצית יוני).

להלן גרף הנתונים:

התפלגות שיגורי** פצצות מרגמה בחתך חודשי ינואר-דצמבר 2007



***שיגורי פצצות מרגמה – לתשומת לב כי מדובר במספר שיגורים, ולא במספר הפיגועים. בכל פיגוע של ירי רקטות או פצצות מרגמה יכולים להיות מספר שיגורים. לדוגמה בפיגוע אחד נורו 5 פצצות מרגמה: פיגוע ירי פצצת מרגמה אחד = 5 שיגורים.**

נוכל לראות את מגמת העלייה המסיבית בטרור מהרצועה גם בבדיקה של מתווה נוסף, הוא מתווה פיגוע ירי נק"ל.

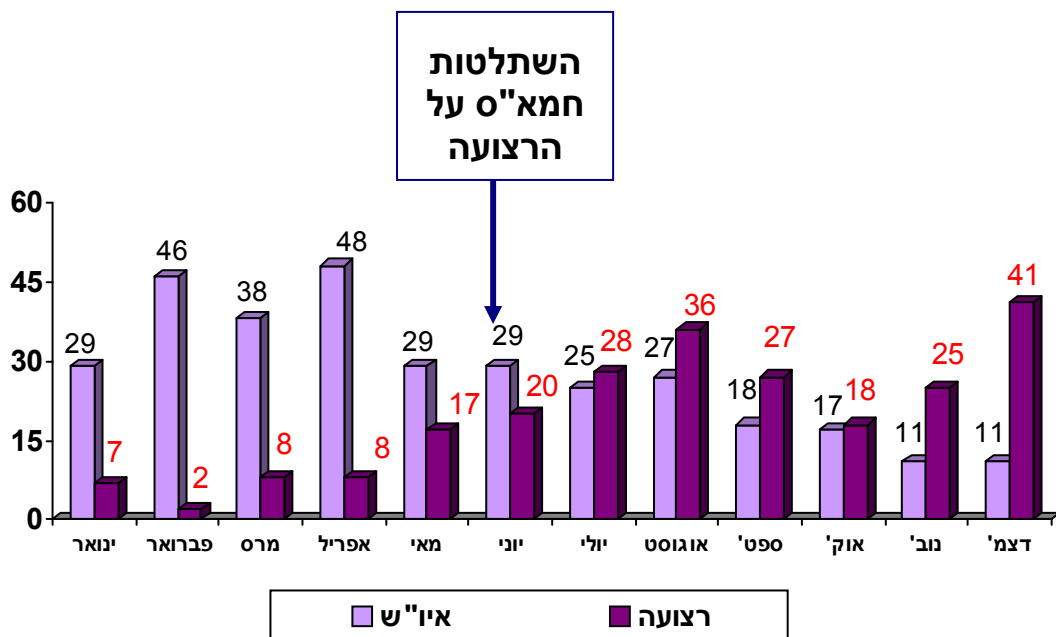
כך, בגרף שלהלן ניתן לראות כי ברבעון הראשון של שנת 2007 עמד ממוצע פיגועי הירי ברצועה עמד על 5.6 פיגועים לחודש. ברבעון השני של השנה עלה מספר ל-15 פיגועים לחודש בממוצע. לעומת זאת, בעקבות השתלטות חמא"ס על הרצועה עומד הממוצע החודשי של פיגועי ירי מהרצועה על 30.3 פיגועים ברבעון השלישי, ועל 28 פיגועים בממוצע לחודש ברבעון האחרון.

מדובר בגידול ממוצע של כ-300 אחוזים בין המחצית הראשונה של שנת 2007 למחצית השנייה, במהלכה השלימה חמא"ס את השתלטותה על הרצועה.

מגמה זו בולטת במיוחד אם משווים בין היקף הפיגועים במתווה זה ב-איו"ש וברצועה לפני השתלטות חמא"ס על הרצועה ולאחריה. ב-איו"ש חלה במהלך שנת 2007 הפחתה של כ-200 אחוזים בהיקף הפיגועים במתווה זה (ממוצע חודשי של 36.5 פיגועי ירי במחצית הראשונה של השנה לעומת ממוצע של 18.1 פיגועים לחודש במחצית השנייה של השנה), לעומת העלייה ברצועה בהיקף של כ-300 אחוזים.

להלן גרף הנתונים:

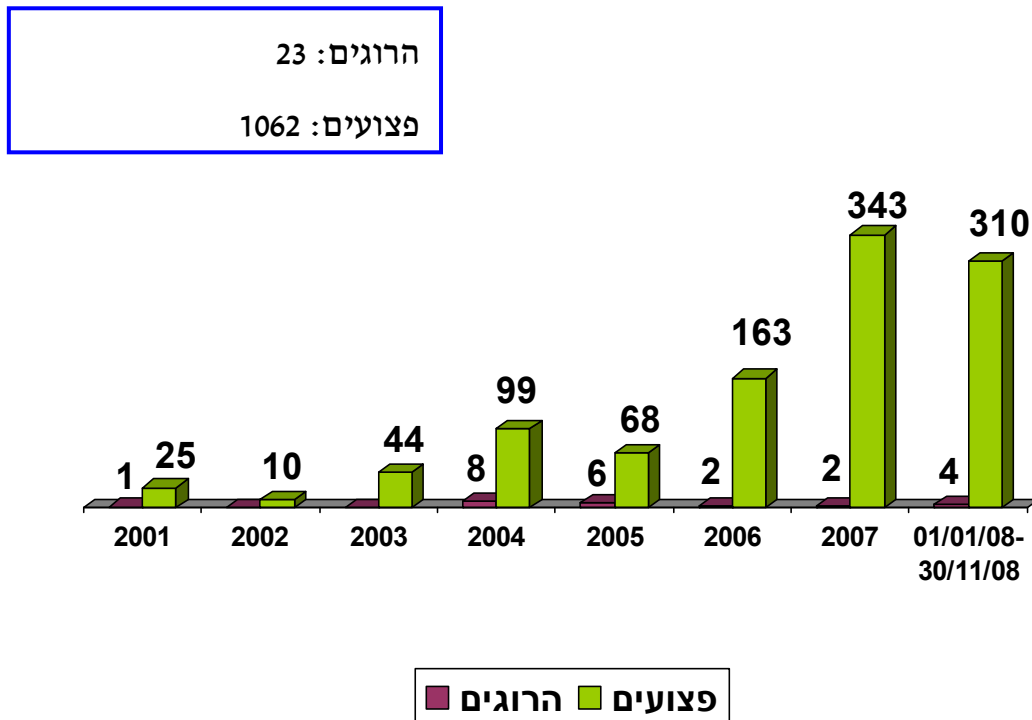
התפלגות פיגועי הירי בחתך חודשי במהלך 2007 בהשוואה בין איו"ש והרצועה



בשנת 2008 - עיקר הגידול במספר הפיגועים שמקורם ברצועה נובע מהשימוש האינטנסיבי בירי תלול מסלול לעבר ישראל. כך, בעוד חמא"ס מאותתת, לכאורה, על רצונה בהרגעה, ממשיכים פעיליה לתכנן ולבצע פיגועים, ובפועל מגבירים את היקף הירי הרקטי לעבר יישובי עוטף עזה והנגב המערבי. בפועל, מתחילת 2008 (ועד 30 נובמבר) שוגרו לעבר ישראל למעלה מ-1,600 רקטות ויותר מ-700 פצצות מרגמה. מדובר על ממוצע חודשי של כ-265 רקטות לחודש וכ-100 פצצות מרגמה, למעט בחודשים יולי עד אוקטובר, במהלכם נשמרה ה"הרגעה" ברצועה.

2. כתוצאה מהירי האינטנסיבי של רקטות ופצצות מרגמה, מתחילת שנת 2008 נהרגו 4 ישראלים (1 בחודש פברואר: אזרח ישראלי במכללת ספיר; 2 בחודש מאי: אזרח בכפר עזה (9 מאי) ואזרחית ביישוב ישע (12 מאי) ואזרח בחודש יוני (בניר עוז) וכן נפצעו 310 בני אדם (נכון ל-30 נובמבר).

התפלגות הרוגים ופצועים מירי תלול-מסלול (רקטות ופצצות מרגמה) 2008-2001





שירות הביטחון הכללי

פורטל הטרור

סקירה בנושא חמא"ס – התעצמות ובניין הכוח

לסיכום, ניתן לומר, כי בעקבות השתלטות חמא"ס על הרצועה גדל היקף הטרור שמוצאו ברצועת עזה ועמו גדל פוטנציאל האיום על ישראל. זאת, נוכח התבססותה של חמא"ס כגורם ריבוני בלעדי, הנהנה מחופש פעולה בלתי מוגבל והמתמקד בביסוס יכולותיו הצבאיות והעצמתן, באמצעות הברחות אמל"ח תיקני ושדרוג "התעשייה הצבאית" שלו.